

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed

Citation: Kierkegaard, Søren: "Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 16*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2012 , s. i. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-sfv-txt-shoot-id31003c9d-a1cd-486c-acd2-9708cedff080.pdf> (tilgået 01. august 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 16

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

Capitel III

Styrelsens Part i mit Forfatterskab

Hvad jeg hidtil har skrevet, har i en vis Forstand ikke været mig kjær eller lysteligt at skrive; der er noget Piinligt i at skulle tale saa meget om sig selv, Gud give jeg havde turdet tie endnu længere, ja døe i Taushed om hvad der i Taushed har som mit Arbeide og min Gjerning beskæftiget mig Dag og Nat. Men Gud være lovet, nu aander jeg, nu føler jeg ret egentligen en Trang til at tale, nu er jeg ved hvad der er mig en ubeskrivelig Salighed at betænke og at tale om. Dette mit Guds-Forhold er mit i mange Maader ulykkelige og besværede Livs lykkelige Kjerlighed. Og om end denne Kjerligheds-Historie (hvis jeg saa tør kalde det) har det den sande Kjerligheds-Histories væsentlige Kjende, at kun Een kan ganske forstaae den, og kun Een har man absolut Glæde af at fortælle den, den Elskede, her altsaa Den, af hvem man er elsket¹: saa er det dog ogsaa glædeligt at tale til Andre derom.

1. Læseren vil nu maaskee blive opmærksom paa, hvorledes det der menneskelig talt har været hele Produktivitetens Ulykke, hvad der har bevirket, at den mere er kommet til at staae som til Overflod end til at gribe virksomt ind, er, at den menneskelig talt, er for religieus, eller Forfatterens Existents for religieus, at Forfatteren qua Forfatter har været absolut svag og derfor absolut trængt til Gud. Havde Forfatteren været mindre svag, altsaa menneskelig stærkere (altsaa mindre religieus), saa havde han uden videre overtaget Forfatterskabet som Sit, han havde saa formodentlig skaffet sig nogle Fortrolige og Venner, gjort Andre forud bekjendt med hvad han vilde, raadført sig med dem, kaldt dem til Hjælp; og disse, der kunne sammenlignes med Faddere, havde saa igjen tilkaldt Andre, og Forfatterskabet var blevet virket ind i Øieblikket, virksomt i Øieblikket – istedetfor at være en Overflødighed, hvad da i endelig Forstand fremfor Alt og fremfor Alle Gud selv er. – Læseren vil nu maaskee blive opmærksom paa, hvorfor jeg med saa megen Anstrengelse og Opoffelse Dag ud og Dag ind har arbeidet for at forhindre, at det Usande skulde komme frem, det Usande, som dog, ligesom det altid skaffer det, ogsaa vilde have skaffet mig Penge, Ære, Anseelse, Bifald o. s. v., det Usande, at hvad jeg havde at foredrage var »Tidens Fordring«, at det henstilledes til et høistæret Publikums skaansomme Bedømmelse, item at det skyldte samme høistærede Publikum, Samtidens Bifald og Understøttelse og Acclamation, at det havde Fremgang. Lige omvendt maatte jeg, frygtende og elskende Gud, søvnløst vogte paa, at det Sande blev udtrykt, at det var ene og alene Guds Bistand, og at jeg Intet skylder hverken Publikum eller Samtid uden hvad Uret den har gjort mig, det Sande, Opvækkelsens Epigram, at det i en Tid, hvor Alt var General-Forsamling og Selskab og Comiteers Op-, Ned- og Hensættelse, medens der dog Intet skete, at i den Tid et eenligt, svageligt Menneske forundtes Evne og Kraft til at arbeide efter en Maalestok, som maatte lade formode, at det var mere end een Comitees Arbeiden; kort, det var religieust min Pligt, at min Existeren og min Forfatter-Existeren udtrykte det Sande, hvad jeg hver Dag havde fornummet og forvisset mig om, at der er en Gud til. – Læseren vil nu maaskee blive opmærksom paa, hvorfor jeg endog har fundet det fornødent i endelig Forstand at modarbeide min Stræben, just for at Ansaret absolut kunde sigte paa mig. Ganske ene, absolut ene maatte jeg i ethvert Øieblik være, ja jeg maatte fjerne Bistanden, at mit Ansvar ikke skulde blive for let. Blot een Ven og Medarbeider, saa bliver Ansaret en Brøk, end sige, naar man faaer en heel Samtid til Hjælp. Men mig gjaldt det i Sandhedens Tjeneste netop om, at hvis jeg foer vild, hvis jeg formastede mig, hvis det var usandt, at Styrelsen da absolut maatte ramme mig, og at jeg i Muligheden af denne Examination, som hvert Øieblik svævede over mig, maatte holdes vaagen, lydhør, lydig.

(tilbage)

Thi at jeg har behøvet og hvorledes jeg stadigen, Dag fra Dag, Aar efter Aar har behøvet Guds Bistand – for at besinde mig derpaa, for punktligt at kunne angive det, behøver jeg ikke Hukommelsen eller Erindringen til Hjælp, eller Journaler og Dagbøger, eller at conferere disse med hinanden: jeg gennemlever det atter saa levende, saa nærværende i dette Øieblik. Hvad har dog ikke denne Pen formaaet at fremstille, naar det gjaldt om Dristighed, Begeistring, Sværmerie næsten til Grændsen af Vanvid! Og nu da jeg skal tale om mit Forhold til Gud; om hvad der hver Dag er gjentaget i min Bøn, som takker for det Ubeskrivelige han har gjort for mig, saa uendelig meget Mere end jeg nogensinde havde ventet; om hvad der har lært mig at forundres, at forundres over Gud, hans Kjerlighed, og over hvad et Menneskes Afmagt formaaer ved hans Bistand; om hvad der har lært mig baade at længes efter, og ikke at frygte for at skulde finde Evigheden kjedsommelig, da den just er Situationen som jeg behøver den, for ikke at bestille Andet end takke: idet jeg nu skal tale derom, da vaagner en Digter-Utaalmodighed i min Sjæl. Jeg vilde, mere besluttet end hiin Konge, der raabte »mit Kongerige for en Hest«, og salig besluttet som han ikke var det, vilde jeg give Alt, mit Liv med, for at finde, hvad der er Tanken saligere at finde end den Elskende den Elskede, »Udtrykket«, for saa at døe med dette Udtryk paa mine Læber. Og see det tilbydes, Tankerne, saa fortryllende som hine Frugter i Eventyrets Have, saa rige, varme, inderlige, Udtrykkene, saa lindrende for Taknemligheds Trang i mig, saa svalende over den hede Længsel – det er mig som, hvis jeg havde en bevinget Pen, ja om jeg havde ti, vilde jeg dog ikke være istand til hurtigt nok at følge med i Forhold til Rigdommen, som tilbyder sig. Men idet jeg saa tager min Pen i Haanden, kan jeg, som man taler om ikke at kunne flytte en Fod, for Øieblikket ikke røre den; i denne Tilstand kommer der dette Forhold betræffende ikke en Linie paa Papiret. Det er mig som hørte jeg en Stemme, der sagde til mig: dumme Menneske, hvad bilder han sig ind, veed han ikke, at Lydighed er Gud kjerere end Vædderens Fedme; gjør det Hele som et Pligtarbeide. Saa bliver jeg ganske rolig, saa bliver der Tid til at skrive hvert Bogstav med min langsommere Pen næsten omhyggeligt. Og vaagner hiin Digter-Lidenskab igjen i mig et Øieblik, da er det mig, som hørte jeg en Stemme tale til mig, som en Lærer taler til en Dreng, naar han siger: hold nu blot ordentlig paa Pennen og skriv hvert Bogstav lige nøiagtigt. Og saa kan jeg gjøre det, saa tør jeg ikke Andet, saa skriver jeg hvert Ord, hver Linie saa godt som uvidende om det næste Ord og den næste Linie. Og naar jeg saa bagefter læser det igjennem, saa tilfredsstillende det mig dog ganske anderledes. Thi selv om saa var, at maaskee eet og andet glødende Udtryk undslap mig, Frembringelsen er en anden, er ikke Digter- eller Tænker-Lidenskabens, men Gudfrygtens, og for mig en Gudsdyrkelse.

Men hvad jeg nu i dette Øieblik gennemlever eller gennemlevede, det er idelig og idelig erfaret under den hele Forfatter-Virksomhed. Om »Digteren« siges det, at han paakalder Musen for at faae Tankerne. Dette har egentligen aldrig været mit Tilfælde, min Individualitet formener mig endogsaa at forstaae det; men derimod har jeg behøvet Gud hver Dag for at væрге mig mod Tankernes Rigdom. Sandeligen, giv et Menneske en saadan Produktivitets-Evne, og saa et saa svageligt Helbred, han skal vel lære at bede. Jeg har hvert Øieblik kunnet gjøre dette Kunststykke, og jeg kan gjøre det endnu: jeg kunde sætte mig ned og blive ved at skrive uafbrudt Dag og Nat og atter een Dag og een Nat, thi der er Rigdom nok. Gjorde jeg det, saa er jeg sprængt. O, blot den mindste diætetske Uforsigtighed, saa er jeg i Livsfare. Naar jeg saa lærer Lydighed, gjør Arbeidet som det strenge Pligtarbeide, holder ordentlig paa Pennen, skriver hvert Bogstav omhyggeligt, saa kan jeg. Og saa har jeg mange, mange Gange havt mere Glæde end af Tanken, jeg producerede, af Lydigheds-Forholdet til Gud. – Dette er, hvad let sees, Udtrykket for, at jeg ikke har et umiddelbart Forhold til Gud at beraabe mig paa, ikke kan eller tør sige, at det er ham, der umiddelbart indskyder mig Tankerne, men at mit Forhold til Gud er et Reflexions-Forhold, Inderlighed i Reflexion, som da overhovedet Reflexion er min Individualitets-Bestemmelse, hvorfor jeg ogsaa i at bede har min Styrke i at takke.

Saaledes har jeg under hele Forfatter-Virksomheden uafbrudt behøvet Guds Bistand, for at kunne gjøre det som et simpelt Pligt-Arbeide, hvortil anvistes bestemte Timer hver Dag, udenfor hvilke der ikke turde arbeides; og skete det en enkelt Gang, da maatte jeg dyrt nok bøde derfor. Intet ligner min Adfærd mindre end hiin geniale Stormen paa, og saa en tumultuarisk Bryden af; jeg har i Grunden levet som en Skriver i sit Contoir. Fra første Begyndelse har jeg været som under Beslag, og hvert Øieblik fornummet, at det var ikke mig, der spillede Herren, at der var en Anden, der var Herren, fornummet det med Frygt og Bæven, naar han lod mig mærke sin Almagt og min Intethed, fornummet det ubeskrivelig saligt, naar jeg forholdt mig til ham og Arbeidet i ubetinget Lydighed. Det Dialektiske ligger i, at hvad Overordentligt, der var mig betroet, for en Forsigtigheds Skyld var mig betroet i en saadan Elasticitet, at hvis jeg ikke vilde lystre, saa slog det mig ihjel. Det er som naar Faderen siger til Barnet: Du skal faae Lov at faae det altsammen, det er Dit, men vil Du ikke lyde og bruge det som jeg vil, nu vel, jeg skal ikke straffe Dig ved at tage det fra Dig, nei tag det – det knuser Dig. Uden Gud er jeg mig selv for stærk, og paa den maaskee af alle Maader kvalfuldste sprængt. Jeg har, efterat jeg er blevet Forfatter, egentlig aldrig oplevet den Dag, hvor jeg har erfaret, hvad jeg hører Andre klage over, Mangel, eller at Tankerne ikke vilde tilbyde sig; hændte det mig, vilde jeg vel snarere være i det Tilfælde næsten at blive glad, at jeg da endeligen fik en Dag rigtig fri. Men jeg har mange Gange oplevet, og i ethvert Øieblik med Gru været vidende om en frygtelig Qual, der er som det at hungre i Overflod, det at overvældes af Rigdom – hvis jeg ikke øieblikkeligt lærer Lydighed, lader Gud hjælpe mig, producerer paa samme Maade, saa rolig og stilfærdig som man gjør et Pligt-Arbeide.

Men ogsaa i en anden Forstand har jeg under hele Forfatter-Virksomheden idelig og idelig, Dag efter Dag i

Aarenes Løb behøvet Guds Bistand; thi han har været min eneste Medvider, og kun i Tillid til hans Medviden har jeg turdet vove, hvad jeg har vovet, og kunnet udholde, hvad jeg har udholdt, og fundet Saligheden deri: at blive ganske bogstavelig ene i den uhyre Verden, ene, thi overalt hvor jeg var, for Alles Øine eller under fire Øine med den Fortroligste, jeg var altid iført Bedraget, altsaa ene, blev ikke mere ene i Nattens Eensomhed; ene, ikke i Amerikas Skove, i disses Rædsler eller Farer, men ene i, hvad der forvandler selv den frygteligste *Virkelighed* til Vederqvægelse og Lindring, ene i de rædsomste *Muligheders* Selskab; ene, næsten med det menneskelige Sprog mod mig; ene i Qvaler, der have lært mig mere end een ny Note til hiin Text om Pælen i Kjødets; ene i Afgjørelser, hvor man kunde have behøvet Venner, om muligt hele Slægten til at holde paa En; ene i dialektiske Spændinger, som vilde bringe ethvert Menneske med min Phantasie – uden Gud – til Afsindighed; ene i Angester indtil Døden; ene i en Tilværelses Meningsløshed uden at kunne, selv om jeg vilde det, gjøre mig forstaaelig for en Eneste – hvad siger jeg, gjøre mig forstaaelig for en Eneste, nei der var Tider, hvor *det* ikke manglede, saa man ikke kunde sige »*det* manglede blot«, Tider, hvor jeg end ikke kunde gjøre mig forstaaelig for mig selv. Naar jeg nu betænker, at Aar ere forgangne paa den Maade, saa gyser jeg; dersom jeg eet eneste Øieblik seer fejl, saa synker jeg sammen. Men seer jeg rigtigt, saa jeg troende finder Hvilen i Tillid til Guds Medviden, saa er Saligheden der atter.

Og nu i det Stykkevise; det vilde være forgjeves, om jeg forsøgte paa at fortælle, hvorledes jeg der har fornummet Guds Bistand. Mig uforklarligt er det saaledes, hvad der saa ofte er hændt mig, at naar jeg gjorde, hvad der var mig umuligt at sige hvorfor, eller i Forhold til hvilket det ikke faldt mig ind at spørge om hvorfor, naar jeg som ganske enkelt Menneske fulgte min Natur-Bestemmelses Tilskyndelser, at da Dette, som for mig altsaa havde en reen personlig Betydning indtil Grændsen af det Tilfældige, at Dette da viste sig at have en ganske anden, en reen ideel Betydning, naar det bag efter saaes ind i Forfatter-Virksomheden; at Meget, som jeg har gjort reent personligt, at det, forunderlig nok, just var Det, jeg skulde gjøre qua Forfatter. Uforklarligt har det været mig, hvorledes saa ofte som det syntes ganske tilfældige Smaaomstændigheder i mit Liv, hvilke da rigtignok igjen ved min Phantasie blev noget saare Meget, have bragt mig i en bestemt Tilstand; og jeg forstod mig ikke selv, blev tungsindig – og see, saa udviklede sig heraf en Stemning, og netop den, som jeg i Forhold til det Arbeide, jeg i den Tid beskæftigede mig med, skulde bruge, og just paa det Sted. Thi der har i Produktiviteten ikke været end ikke det mindste Sinkerie; det, der skulde bruges, har altid været ved Haanden, just til det Øieblik, det skulde bruges. Den hele Produktivitet har i een Forstand havt den uafbrudte Jævnhed, som om jeg ikke havde bestilt Andet end hver Dag at afskrive et bestemt Stykke af en trykt Bog.

Dog i en endnu nøiagtigere Betydning maa jeg i dette Regnskab opføre Styrelsens Part i Forfatterskabet. Dersom jeg nemlig vilde gaae hen og sige, at jeg fra første Øieblik af havde havt Overskuelse over den hele Forfatter-Virksomheds hele dialektiske Bygning, eller at jeg i ethvert Øieblik Trin for Trin i Reflexion forud havde udtømt Mulighederne saaledes, at Reflexionen bagefter ikke havde lært mig Noget, stundom noget Andet, at det jeg havde gjort vistnok var det Rigtige, men at jeg dog nu først ret selv forstod det: vilde jeg gjøre dette, da var det en Fornegtelse og en Uredelighed mod Gud. Nei, jeg maa med Sandhed sige: jeg kan ikke forstaae det Hele, just fordi jeg indtil den mindste Ubetydelighed kan forstaae det Hele; men det jeg ikke kan forstaae er, at jeg nu kan forstaae det, og dog ingenlunde tør sige, at jeg i Begyndelsens Øieblik forstod det saa nøiagtigt – og dog er jeg jo Den, som har udført det og med Reflexion gjort ethvert Skridt. I snaksom Tale kunde man let forklare dette ved at sige, hvad man ogsaa har sagt om mig, uden at have nogen Forestilling om min Forfatter-Virksomheds Totalitet, at jeg var et Reflexionens Genie. Men just fordi jeg erkjender Rigtigheden af, at Reflexion udsiges om mig – sandeligen jeg er for meget reflekteret til ikke at see, at denne Sættelse af Reflexion og Genie forklarer Intet; thi forsaavidt En har Genialitet har han ikke Reflexion, og omvendt, da Reflexion netop er Umiddelbarhedens Negation.

Skulde jeg nu saa categorisk bestemt som muligt udtrykke denne Styrelsens Part i hele Forfatter-Virksomheden, saa veed jeg intet mere betegnende eller mere afgjørende Udtryk end dette: det er Styrelsen, der har opdraget mig, og Opdragelsen er reflekteret i Produktivitets Proces. Forsaavidt bliver det saa i een Forstand ikke ganske sandt, hvad der i det Foregaaende blev udviklet, at hele den æsthetiske Produktivitet er et Bedrag; thi dette Udtryk indrømmer lidt for meget i Retning af Bevidsthed. Imidlertid er det dog heller ikke ganske usandt, thi jeg har været mig bevidst under Opdragelsen og fra først af. Processen er: en digterisk og filosofisk Natur skaffes tilside for at blive Christen. Men det Usædvanlige er, at Bevægelsen begynder samtidigt, og derfor er det en bevidst Proces; man faaer at see, hvorledes det gaaer til; det Andet indtræder ikke ved en Række Aars Adskillelse fra det Første. Saaledes er vistnok den æsthetiske Produktivitet et Bedrag, dog i en anden Forstand en nødvendig Udtømmelse. Det Religieuse er allerede lige fra første Øieblik afgjørende tilstede, har afgjort Overmagten, men venter taalmodigt lidt paa, at Digteren faaer Lov til at tale sig ud, dog derhos med Argus' Øine vogtende paa, at Digteren ikke narrer det, og det Hele bliver en Digter¹.

1. Denne Tanke, at det er »Digteren« man skal bort fra, har ogsaa allerede i Enten – Eller fundet sit Udtryk, om det end, forstaaet i hele Forfatter-Virksomhedens Totalitet, naturligviis gjælder, at det er i langt dybere Forstand man skal bort eller tilbage fra »Digteren«, end anden Deel af Enten – Eller kunde forklare det. At dette er saa i Enten – Eller, er allerede bemærket i afsluttende Efterskrift p. 188, Lin. 21 o. fl.; ja egentlig er jo Overgangen, der gjøres i Enten – Eller, den fra en Digter-Existentis til en ethisk Existeren.
(tilbage)

Fra dette Synspunkt mener jeg, at Forfatter-Virksomhedens Betydning for Tiden bedst viser sig. Skulde jeg med eet Ord sige min Dom om Tiden, saa vilde jeg sige: den mangler religiøs Opdragelse. Det at blive og at være Christen er blevet en Trivialitet, det Æsthetiske har ligefrem Overhaand; man er, ved at gaa videre end det at være Christen (hvad Enhver sagtens er), kommet tilbage til eller ind i et med Tilsætning af det Christelige raffineret æsthetisk og intellectuelt Hedenskab; Opgaven, som er at sætte for de Fleeste i Christenheden, er: fra »Digteren«, eller fra at forholde sig til, at have sit Liv i det, Digteren foredrager, fra Spekulationen, fra det phantastisk (hvilket tillige er umuligt) at have sit Liv i at spekulere (istedetfor at existere), at blive Christen. Den første Bevægelse er den æsthetiske Produktivitets totale Betydning i Forfatter-Virksomhedens Totalitet; den anden Bevægelse er afsluttende Efterskrifts, der idet den drager eller redigerer hele den æsthetiske Produktivitet ind i sin Fordeel for at belyse sit Problem, Problemet »det at blive Christen«, selv gjør den samme Bevægelse i en anden Sphære: fra Spekulationen, Systemet o. s. v. til det at blive Christen. Bevægelsen er: **tilbage**, og skjøndt det Hele er gjort uden »Myndighed«, er der dog i Tonearten Noget, der erindrer om en Betjent, naar han ved et Opløb siger: tilbage, hvorfor ogsaa mere end een af Pseudonymerne bruger det Udtryk om sig selv, at han er en Betjent, en Opsigtsbetjent.

Og nu jeg, Forfatteren, hvilket Forhold har jeg da, efter min Dom, til Tiden? Er jeg maaskee »Apostelen«? Afskyeligt, Sligt har jeg aldrig givet Anledning til, jeg er et stakkels ringe Menneske. Er jeg da Læreren, Opdrageren? Nei, heller ikke, jeg er Den, der selv er blevet opdraget, eller, hvis Forfatterskab udtrykker det at blive opdraget til at blive Christen: idet Opdragelsen og eftersom Opdragelsen trykker paa mig, trykker jeg igjen paa Tiden, men Lærer er jeg ikke, kun Meddiscipel.

For yderligere at belyse Styrelsens Part i Forfatterskabet, bliver det fornødent at forklare, forsaavidt jeg disponerer over Forklaringen, hvorledes det gik til med, at jeg blev Forfatter.

Om mit *vita ante acta* (∴: fra Barndommen til jeg blev Forfatter) kan jeg her ikke udførligere udvikle mig, hvor mærkeligt det end er for mig, hvorledes jeg fra min tidligste Barndom og Skridt for Skridt i hele min Udvikling er prædisponeret til netop at blive den Art Forfatter jeg blev. For det Følgendes Skyld maa jeg dog give et Par Træk dertil, hvad jeg gjør med Undseelse, som en Personlighed vel altid gjør det, naar han skal tale reent personligt om sig selv.

Fra Barn af var jeg i et uhyre Tungsinds Magt, hvis Dybde finder sit eneste sande Udtryk i den mig forundte lige saa uhyre Færdighed i at skjule det under tilsyneladende Munterhed og Livslyst – min eneste Glæde fra saa langt jeg næsten kan huske tilbage, at Ingen kunde opdage, hvor ulykkelig jeg følte mig; hvilket Forhold (Tungsindets og Forstillelseskunstens lige store Størrelse) jo betyder, at jeg var anviist mig selv og Guds-Forholdet. – Som Barn blev jeg strengt og alvorligen opdraget i Christendommen, menneskelig talt, afsindigt opdraget: allerede i den tidligste Barndom havde jeg forløftet mig paa Indtryk, som den tungsindige Olding, der havde lagt dem paa mig, selv segnede under – et Barn, afsindigt, paaklædt til at være en tungsindig Olding. Frygteligt! Hvad Under da, at der var Tider, hvor Christendommen forekom mig den umenneskeligste Grusomhed, om jeg dog aldrig, selv naar jeg var længst borte fra den, slap Ærbødigheden for den, fast besluttet, især hvis jeg ikke selv valgte at blive Christen, aldrig at indvie Nogen i de Vanskeligheder, som jeg kjendte, og som jeg aldrig hverken hørte eller læste omtalte. Men brudt med Christendommen eller opgivet den, har jeg aldrig; at angribe den har aldrig været min Tanke – nei jeg havde, fra den Tid der kunde være Tale om Anvendelse af mine Kræfter, fast besluttet at anvende Alt for at forsvare den, eller i ethvert Tilfælde for at fremstille den i sin sande Skikkelse; thi allerede meget tidligt var jeg, ved Hjælp af min Opdragelse, sat istand til at forvise mig om, hvor sjældent Christendommen fremstilles i sin sande Skikkelse, hvorledes De, der forsvare den, oftest forraade den, og hvor sjældent Angriberne egentligen ramme den, medens de, hvad endnu er min Betragtning, ofte ypperligt ramme den bestaaende Christenhed, der vel snarest maatte kaldes den sande Christendoms Carricatur, eller et uhyre Quantum Misforstaaelse, Sandsebedrag o. D., forsat med en sparsom lille Dosis sand Christendom. – Saaledes elskede jeg Christendommen paa en Maade: den var mig det Ærværdige – mig havde den rigtignok menneskelig talt

gjort høist ulykkelig. Det hang sammen med Forholdet til min Fader, det Menneske jeg har elsket høiest – og hvad vil dette sige? Dertil hører netop at det er Den, som har gjort En ulykkelig – men af Kjerlighed. Hans Feil laae ikke i Mangel paa Kjerlighed, men i at forvexle en Olding og et Barn. At elske Den, der gjør En lykkelig, er en i Retning af Reflexion mangelfuld Bestemmelse af Kjerlighed; at elske Den, der i Ondskab gjorde En ulykkelig, er Dyd; men at elske Den, der af Kjerlighed, altsaa ved en Misforstaaelse, men af Kjerlighed gjorde En ulykkelig: det er den, saavidt jeg veed rigtignok hidtil aldrig beskrevne, men dog normale Reflexionens Formel for det at elske.

Saa gik jeg ud i Livet, begunstiget paa enhver Maade i Henseende til Aands-Evner og ydre Vilkaar; der var og der blev gjort Alt for at udvikle min Aand saa rigt som muligt. Freidigt – dog med en afgjort Sympathie og Forkjerlighed for det at lide, og for hvad der paa den ene eller paa den anden Maade er fortrykt og lidende – kan jeg i en vis Forstand sige gik jeg ud i Livet, med en næsten dumdristig-stolt Reisning; jeg har aldrig noget Øieblik i mit Liv været forladt af den Tro: man kan hvad man vil – kun Eet ikke, ellers alt Andet ubetinget, men Eet ikke, ikke hæve det Tungsind, i hvis Magt jeg var; det er aldrig (ja, Andre vil det vel synes en Indbildning, men for mig har det i Sandhed været saa, lige saa sandt som det Næste, hvilket vel igjen vil synes Andre en Indbildning) nogensinde faldet mig ind, at der levede det Menneske, som var, eller samtidigen skulde fødes det Menneske, som blev min Overmand – i mit Inderste var jeg mig selv den Elendigste af Alle; det er aldrig nogensinde faldet mig ind, at jeg, selv om jeg vilde have forsøgt mig paa det Dumdristigste, ikke skulde seire – kun ikke i Eet, ellers ubetinget i Alt, men i Eet ikke, at hæve dette Tungsind, hvis Lidelse jeg neppe een Dag heel har været fri for. Imidlertid maa dette dog forstaaes saaledes, at jeg meget tidlig var indviet i den Tanke, at det at seire i uendelig Forstand, hvilket i endelig Forstand er at lide; saa dette atter var i Overeensstemmelse med mit Tungsinds Forstaaen i det Inderste, at jeg egentligen Ingenting (i endelig Forstand) duede til. – Det, der forligte mig med min Skjebne og med min Lidelse var, at jeg, ak den saa ulykkeligt, saa kvalfuldt Fangne havde faaet denne ubegrændsede Frihed i at kunne bedrage, at jeg havde og fik Lov til at være ubetinget eensom med Smerten – det forstaaer sig, det var alligevel nok til hos mig selv at gjøre mig al min øvrige Formaaen lidet lystelig. – Naar dette er givet (en saadan Smerte og en saadan Skjulthed), beroer det paa en Individualitets Forskjel, hvorledes der svinges af, om denne eensomme, indre Qval dæmonisk finder sit Udtryk og sin Tilfredsstillelse i at hade Mennesker og forbande Gud, eller lige omvendt. Dette Sidste var mit Tilfælde. Saa langt jeg kan huske tilbage, var jeg enig med mig selv om Eet, at for mig var der ingen Trøst eller Hjælp at søge hos Andre; mæt ved det Meget, som ellers var mig forundt, som Menneske længselfuld efter Døden, qua Aand ønskende det længst mulige Liv, var det min Tanke, der tungsindigt elskede Menneskene, at være dem behjælpelige, at finde Trøst for dem, fremfor Alt Klarhed i Tanken, in specie over Christendommen. Meget langt tilbage i min Erindring gaar den Tanke, at der i hver Generation er et Par eller Tre, som blive offrede paa de Andre, brugte til i frygtelige Lidelser at opdage, hvad der kommer de Andre til Gode; saaledes forstod jeg tungsindigt mig selv, at jeg var udseet dertil.

Saa færdedes jeg i Livet – indviet i al mulig Livs-Nydelse, men egentlig aldrig nydende, snarere, hvad der var min Lyst i Forhold til Tungsindets Smerte, arbejdende for at frembringe det Skin, at jeg nød – i Omgang med alle mulige Mennesker, men at jeg i Nogen af dem havde en Fortrolig, er aldrig faldet mig ind, og vistnok heller aldrig faldet Nogen ind, at han var min Fortrolige: jeg maatte blive og blev lagttager, blev som saadan og som Aand ved dette Liv overordentlig beriget med Erfaringer, fik hiint Indbegreb af Lyster, Lidenskaber, Stemninger, Følelser o. s. v. at see ganske nær ved, Øvelse i at gaee ud og ind af et Menneske, samt i at eftergjøre; min Phantasie og min Dialektik havde bestandigt Stof nok at bearbejde, og Tid nok til, fri for al Travlhed, at være ørkesløs; i lange Tider har jeg ikke bestilt Andet end gjøre dialektiske Øvelser med Tilsætning af Phantasie, forsøgende mig paa min Aand, som man stemmer et Instrument: men jeg levede egentligen ikke. – Jeg omtumledes i Livet, forsøgt i saare meget og næsten i det meest Forskjellige, desto værre ogsaa i Vildfarelser, ak og ogsaa ad Fortabelsens Vei: saa jeg i mit 25de Aar, mig selv en gaadefuld udviklet overordentlig Mulighed, hvis Betydning og Bestemmelse jeg, trods den eminenteste Reflexion, der om muligt forstod Alt, ikke forstod; forstod Eet, at mit Liv rettest anvendtes til at gjøre Poenitentse; men levet havde jeg egentligen ikke, undtagen under Bestemmelsen Aand, Menneske havde jeg ikke været, Barn og Yngling da allermindest.

Saa døde min Fader. Barndommens mægtige religieuse Indtryk fik i en Idealitetens Formildelse en fornyet Magt over mig; jeg var jo ogsaa nu blevet saa meget ældre, at jeg passede bedre for min Opdragelse, hvis Ulykke just var, at den først ret vil komme mig til Gode, naar jeg bliver 40 Aar gammel. Thi min Ulykke var saa godt som fra Fødselen, og fuldstændiggjort ved Opdragelsen, den: ikke at være Menneske. Men naar man er Barn – og de andre Børn lege, spøge eller hvad de ellers gjøre; o, og naar man er Yngling – og de andre Ynglinge elske, dandse, eller hvad de ellers gjøre: da, skjøndt man er Barn og Yngling, at være Aand, frygtelige Qval, end frygteligere, hvis man ved Hjælp af Phantasie forstaaer at gjøre det Kunststykke, at det seer ud, som var man den ungdommeligste af alle. Men denne Ulykke er allerede mindre naar man er 40 Aar gammel, og i Evigheden er den ikke til. Jeg har ingen Umiddelbarhed havt, har derfor, slet og ret menneskelig forstaaet, ikke levet; jeg er strax begyndt med Reflexion, har ikke i senere Aar samlet lidt Reflexion, men jeg er egentlig Reflexion fra først til sidst. I Umiddelbarhedens tvende Aldere (Barndom og Ungdom) har jeg, behændig, som Reflexion altid er, hjulpet, maattet hjælpe mig med noget eftergjort Noget, og, selv endnu ikke klar over, hvad det var der var mig forundt, gjennemlidt den Smerte ikke at være som de

Andre, hvad jeg naturligviis den Gang havde givet Alt for blot en kort Tid at kunne være. En Aand kan ypperlig finde sig i ikke at være som de Andre, ja, det er netop Aands negative Bestemmelse; men Barndom og Ungdom forholde sig til Bestemmelsen: Art, Slægt, just derfor er det den største Qval i den Tid ikke at være som de Andre, eller som jeg besynderlig bagvendt at komme til at begynde der, hvor i hver Generation Nogle ende, de Fleste, hvilke blot udleve den sjeelig-legemlige Syntheses Momenter, aldrig naae hen, ved Bestemmelsen: Aand. Men saa har jeg ogsaa nu i en ganske anden Forstand Livet for mig. Intet er mig mere ubekjendt og fremmed end denne veemodige Længsel efter Barndom og Ungdom; jeg takker min Gud til, at det er overstaaet, og føler mig nu, med hver Dag jeg bliver ældre, lykkeligere, dog kun salig ved Tanken om Evigheden, thi Timeligheden er og bliver aldrig Aandens Element, men i een Forstand dens Lidelse.

En lagttager vil see, hvorledes Alt og dialektisk var sat i Bevægelse: en Pæl i Kjødet havde jeg, Aands Begavethed (især Phantasie og Dialektik) og Dannelse i Overflod, en enorm Udvikling som lagttager, en i Sandhed sjelden christelig Opdragelse, et ganske eget dialektisk Forhold til Christendommen; oplært var jeg fra Barn i Lydighed, absolut Lydighed, udrustet med næsten dumdristig Tro paa at formaa Alt, kun ikke Eet, at blive en fri Fugl, om det saa blot var een eneste Dag heel, eller at slippe ud af Tungsindets Lænke, hvori en anden Magt holdt mig; endeligen var jeg mig selv en Poeniterende. Paa mig gjør det nu et Indtryk som var der en anden Magt, der fra første Øieblik havde seet dette an, og som Fiskeren siger om Fisken: lad den kun gaae, det er endnu for tidlig at trække op. Og forunderligt nok, hvad der ogsaa gaaer meget langt tilbage i min Erindring, uden at jeg paa nogen Maade kan sige, naar jeg begyndte, eller hvorledes Sligt er faldet mig ind: at jeg stadigen 3: hver Dag har bedet til Gud: han vilde give mig Iver og Taalmod til den Gjerning, han selv vilde anwise mig.

Saa blev jeg Forfatter.

Forud for min egentlige Forfatter-Virksomheds Begynden ligger der en Begivenhed, eller rettere et Faktum; en Begivenhed havde formodentlig ikke været nok, det var et Faktum, jeg maatte selv være en Handlende. Nogen nærmere Oplysning om hiint Faktum, hvori det bestod, hvor frygtelig dialektisk combineret det var, om end i en anden Forstand ganske eenfoldigt, hvor Collisionen egentlig laae, kan jeg ikke give, men blot bede Læseren ikke at tænke paa Aabenbaringer og Deslige, thi for mig er Alt dialektisk. Derimod skal jeg fremstille Faktumets Følge, forsaavidt det tjener til at belyse Forfatterskabet. Det var et Dobbelt-Faktum. Jeg havde egentlig, hvor meget jeg end i en anden Forstand har levet, menneskelig talt sprunget Barndom og Ungdom over, dette maatte formodentlig (saa var det vel Styrelsens Mening) indhentes: istedetfor at have været ung, blev jeg Digter, hvilket er Ungdom anden Gang. Jeg blev Digter; men med mine Forudsætninger i Retning af det Religieuse, ja med min afgjorte Religieusitet, blev det samme Faktum mig tillige en religieus Opvækkelse, saa jeg i den meest afgjørende Forstand kom til at forstaae mig selv i det Religieuse, i den Religieusitet, til hvilken jeg dog havde forholdt mig som til en Mulighed. Faktumet gjorde mig til Digter; havde jeg ikke været Den jeg var, Begivenheden derimod den den var og jeg handlet som jeg handlede: var det ikke blevet til videre; jeg var blevet Digter, og saa maaskee efter mange Aars Forløb kommet i Forhold til det Religieuse. Men just fordi jeg var saa religieus udviklet som jeg var, greb Faktumet langt dybere og tilintetgjorde i en vis Forstand i religieus Utaalmodighed det jeg var blevet: at være Digter, tilintetgjorde det, eller i ethvert Tilfælde jeg kom ganske samtidigt, i eet Nu til at begynde to Steder, dog saaledes, at det at være Digter egentlig var mig noget Uvedkommende, var det jeg var blevet ved et Andet, – den religieus Opvækkelse derimod vistnok ikke det jeg var blevet ved mig selv, men blevet efter mit Selv, det er, i det at være Digter gjenkjendte jeg i dybere Forstand ikke mig selv, men vel i den religieus Opvækkelse.

Her seer Læseren let Forklaringen af hele Forfatterskabets Duplicitet, kun at denne tillige blev optaget i Forfatterens Bevidsthed. Hvad var der at gjøre? Ja, det Digteriske maatte udtømmes, det var mig en Umulighed Andet. Men hele den æsthetiske Frembringelse var lagt under det Religieuses Beslag; det Religieuse fandt sig i denne Udtømmelse, men skyndede i eetvæk paa, som vilde det sige: er Du nu ikke snart færdig dermed¹. Medens der produceredes Digter-Frembringelser, levede Forfatteren i afgjørende religieus Bestemmelser².

-
1. Man vil nu maaskee blive opmærksom paa hvad jeg tidligt har forstaaet som hele Forfatter-Virksomhedens Ulykke menneskelig talt: den er for storartet, den passer ikke ind i noget Virkelighedens Øieblik, deels paa Grund af den uhyre Hasten hvormed der er arbeidet, deels fordi der tilbagelægges en saa afgjørende Udvikling som fra det Æsthetiske til det Religieuse, det Christelige. I Forhold til Enten – Eller som det første Arbeide var dette skjult, der var endnu ingen Maalestok givet, ei heller Dupliciteten sat. Man ansaae

Enten – Eller for Frugten af mange Aars Arbeide. Det hjalp, dette Sandsebedrag, foruden mange andre hjalp Enten – Eller. Derfor ∴ ved Hjælp af Sandsebedraget kunde Publikum see den store Flid, der var anvendt i stilistisk Henseende – og dog er bogstaveligen Enten – Eller skrevet i kortest Tid og i den maaskee anvendt mindst Flid paa Stilen. Men det forstaaer sig, Publikum kunde ogsaa see, at første Deel af Enten – Eller var skrevet maaskee flere Aar før anden Deel; og det forholder sig lige omvendt, anden Deel er skrevet først. Saaledes med Enten – Eller. Men da saa Sandsebedraget blev gjort umuligt og Maalestokken givet, da kunde man ikke forstaae Andet end at det var Jadsk, og at det ikke var Umagen værd at følge med – naturligt, en Produktivitet, hvortil jeg har brugt 5 Aar, til den burde ordentligviis være brugt 15. – Man vil maaskee ogsaa nu forstaae og give mig Ret i, at jeg ingen Anmeldelse ønskede, fordi jeg ingen væsentlig Anmeldelse turde vente; hvor turde jeg i et saa lille Land regne paa en Samtidig, der havde Forudsætningerne og tillige ogsaa Tid til at overskue en saa underfundig-bevidst Produktivitet – og ligefrem Meddelelse turde jeg ikke give Nogen, da jeg havde forstaaet Taushed religieust som min Pligt. Eller mon virkeligen Nogen, da han saae Enten – Eller, eet eneste Øieblik er faldet paa, at dens Forfatter var en Religieus, eller at han selv, hvis han har fulgt med min Forfatter-Virksomhed, i Løbet af 2 à 3 Aar med den Fart skulde befinde sig midt i den meest afgjørende christelige Produktivitet.

(tilbage)

2. Man vil her see Betydningen af »Pseudonymerne«, hvorfor jeg maatte være pseudonym i Forhold til al æsthetisk Frembringelse, fordi jeg havde mit eget Liv i ganske andre Categorier og forstod fra Begyndelsen denne Produktivitet som noget Interimistisk, et Bedrag, en nødvendig Udtømmelse.

(tilbage)

I en vis Forstand var det slet ikke min Tanke at blive religieus Forfatter. Min Tanke var, saa hurtigt som muligt at udtømme det Digteriske – og saa ud paa en Landsby-Præstegaard. Med dette Bestik styrede jeg. Jeg følte mig fremmed ved hele Digter-Frembringelsen, men jeg kunde ikke anderledes. Som sagt, min Tanke var det oprindeligen ikke at blive religieus *Forfatter*. Det jeg havde tænkt mig som det energiske Udtryk for, at jeg havde været den Religieuse, og den Pseudonyme en mig Fremmed, var den brade Overgang: umiddelbart at søge ud paa Landet som Landsbypræst.

Imidlertid var Produktivitetens Trang i mig saa stor, at jeg ikke kunde det anderledes, jeg lod de to opbyggelige Taler komme ud, og jeg forstod mig selv med Styrelsen. Der blev indrømmet igjen en Tid til Digterfrembringelse, men bestandigt under det Religieuses Beslag, der passede paa, som sagde det: er Du ikke snart færdig dermed; og jeg forstod mig selv i at tilfredsstille det Religieuse ved at blive religieus Forfatter.

Mig havde Styrelsen nu engang bundet; jeg er, maaskee som en mistænkelig Person, blevet holdt paa meget knappe Diæter. Jeg er vant til at leve saaledes, at Maximum af Tid jeg mener at have tilbage er et Aar, stundom, ikke sjældent, naar der ret skal spændes paa, lever jeg paa 8, ja paa Dags Sigt. Og Baand havde Styrelsen paa mig i enhver Henseende. I Retning af æsthetisk Frembringelse kunde jeg ikke løbe fra den, saaledes forstaaet, at det endte med, at jeg selv havde mit Liv i det Æsthetiske. Thi selv om det Religieuse ikke havde været bag ved, hiin »Pæl i Kjødets« vilde dog havde forhindret mig deri. Og i Retning af religieust Forfatterskab havde Styrelsen et Baand paa mig, at jeg ikke anmassede mig Noget, da jeg forstod mig selv at være i en stor Gjæld.

Og nu kommer jeg til et Udtryk om mig, Forfatteren, et Udtryk, som jeg pleier at bruge om mig selv, naar jeg taler med mig selv, et Udtryk, som forholder sig til hele Produktivitetens inverse Gang (at jeg ikke er begyndt med at sige, hvor jeg vilde hen), som forholder sig til min Egenskab af lagttager, samt min Bevidsthed om at være En, der selv trænger til Opdragelse: at jeg, i Forhold til Intellectualitetens og Religieusitetens Gebeter, med Sigte paa det Begreb »at existere« og saa paa det Begreb »Christenhed«, er som en Spion i høiere, i Ideens, Tjeneste – jeg har intet Nyt at forkynde, jeg er uden Myndighed, selv skjult i et Bedrag gaaer jeg ikke ligefrem tilværks men indirekte-underfundigt, er ingen hellig Mand, kort som en Spion, der i at spionere, i at vide Besked om Mislighederne og Sandsebedragene og det Mistænkelige, i at holde Opsynet selv er under det strengeste Opsyn. See, Politiet bruger jo ogsaa saadanne; det udvælger dertil ikke just Folk, hvis Liv altid var det retskafneste, der sees blot paa, at det er forfarne, listige, intrigante, kløgtige Folk, som kan snuse alting op, overalt skaffe Spor og gjøre aabenbart. Saa har Politiet end ikke Noget imod, at det ved Hjælp af en Saadans vita ante acta har Haand i Hanke med ham, at det just derved kan tvinge ham til ubetinget at finde sig i Alt, at lystre, og ingen Ophævelser for sin Person at gjøre.

Saaledes ogsaa med Styrelsen, kun er der denne uendelige Forskjel mellem den og det borgerlige Politie, at Styrelsen, som er den forbarmende Kjerlighed, just af Kjerlighed bruger et saadant Menneske, frelser og opdrager ham, medens den bruger al hans Kløgt, der saaledes helliges og indvies. Men som selv behøvende Opdragelse forstaaer han sig at være forpligtet i den meest ubetingede Lydighed. Det er ganske vist, at Gud kan fordre ubetinget Alt af ethvert Menneske, at han ubetinget skal finde sig i Alt, men det er ogsaa ganske vist, at Bevidsthed om tidligere Vildfarelser hjælper betydeligt til Hurtighed og Adræthed i saa Henseende¹.

1. Wilde Nogen (hvad jeg vilde kalde en skarpsindig Bemærkning) sige »naar saa er, naar den Opfattelse, at Du er som en Spion, er sand, saa er jo den hele Forfatter-Virksomhed en Art misanthropisk Forræderie, en Forbrydelse mod det at være Menneske«: saa vilde jeg svare: aah, ja, Forbrydelsen er nemlig den, at jeg *christeligt* har elsket Gud. Jeg har ikke med den mindste Brøksdeel af den mig forundte Evne stræbt at udtrykke dette (som maaskee er at elske Menneskene): at Verden er god, elsker det Sande, vil det Gode, at Tidens Fordring er Sandhed, at Slægten er det Sande eller vel endog Gud, og Opgaven derfor (goethisk-hegelsk) at tilfredsstille Samtiden. Tværtimod, jeg har stræbt at udtrykke, at Verden, om den ikke er ond, er middelmaadig; at »Tidens Fordring« altid er Daarskab og Taabeligheder; at Sandheden i Verdens Øine er en latterlig Overdrivelse eller en sær Overflødighed; at det Gode maa lide. Jeg har stræbt at udtrykke, at det at anvende Categorien »Slægt« paa det at være Menneske, især som Udtryk for det Høieste, er Misforstaaelse og Hedenskab, fordi Slægten: Menneske ikke blot ved Slægtens Fortrin er forskjellig fra en Dyr-Slægt, men ved dette *Menneskelige*, at i Slægten er hver Enkelt (ikke en enkelt Udmærket men hver Enkelt) mere end Slægten, hvad der ligger i Guds-Forholdet (og hvad der er Christendom, hvis Categorie just er den af en høistæret christelig Samtid som saa sær udleete: den Enkelte), da det at forholde sig til Gud er langt høiere end at forholde sig til Slægt eller gennem Slægt til Gud. Dette har jeg stræbt at udtrykke; jeg har ikke declameret eller tordnet, ikke doceret, men gjort aabenbart, at det ogsaa i vor Tid er saa, er sørgeligt og forvirret bevendt med det Gode og Sande, med Tiden og Samtiden; jeg har stræbt at gjøre det aabenbart med al den List og Underfundighed, der stod til min Tjeneste. Jeg har i Modsætning til den Betragtning og det Liv, der blot menneskeligt og menneskeligt-selvbehageligt elsker det at være Menneske og forraader Gud, i Modsætning dertil har jeg begaaet den Forbrydelse at elske Gud og stræbt paa enhver Maade, men indirekte, qua Spion, at faae Forræderiet gjort aabenbart. Antaget, at jeg ganske frit havde disponeret over mine Evner (og at det ikke havde været saa, at en anden Magt hvert Øieblik kunde tvinge mig, naar jeg ikke vilde med det Gode), saa kunde jeg lige fra det første Øieblik have converteret hele min Produktivitet ind i Tidens Interesse; jeg har havt det i min Magt (hvis dette Forræderie forøvrigt ikke vilde være blevet straffet saaledes, at jeg var blevet tilintetgjort) at blive Tidens Fordring, og var saa, goethisk-hegelsk, blevet et Beviis mere for at Verden er god, at Slægten er det Sande og Samtiden Instantansen, Publikum Sandhedens Opfinder og Dommer o. s. v., thi ved dette Forræderie vilde jeg have naaet at gjøre overordentlig Lykke i Verden o. s. v. Istedet derfor blev jeg (ogsaa tvungen) Spion. Noget Fortjenstligt er der ikke deri; min Salighed betræffende fortrøster jeg mig sandeligen ikke dertil. Men barnligt glæder det mig dog, at jeg har tjent saaledes, medens jeg i Forhold til Gud offererer denne min hele Virksomhed mere beskæmmet og undseelig end et Barn, der forærer Forældrene, hvad Forældrene have foræret Barnet. O, men er dog vel Forældrene saa grusomme, at de, istedetfor at se lidt venligt til Barnet og gaae ind i dets Idee, at det er en Præsent, tage Foræringen fra Barnet og sige »det er jo vor Eiendom«: saaledes ogsaa med Gud, saa grusom er han ikke, naar man som Gave bringer ham – hans Eget.
(tilbage)

Men dette er dog vel aabenbart, at Christenheden er løbet vild i Reflexion og Klogskab. Umiddelbar

Pathos, ja selv om En i umiddelbar Pathos offrede sit Liv: hjælper ikke; der disponeres over altfor megen Reflexion og Kløgt til ikke at kunne gjøre hans Betydning til ingen. Selv for at en Martyr i disse Tider skulde gjøre Gavn, maa han have Reflexion, for at kunne vikle Tiden saaledes ind, at den virkelig bliver hængende, idet den ihjelslaaer ham – og at saa Opvækkelsen kan følge.

Saaledes forstaaer jeg mig i min Forfatter-Virksomhed: den gjør Christenhedens Sandsebedrag aabenbare, og skaffer Syn for det at blive Christen. Om der skulde gives en saa høi Grad af Religieusitet, at den hele æsthetiske Produktivitet for den ikke kan betragtes som en nødvendig Udtømmelse, ikke som et helligt Bedrag, men som Noget, der maa angres: det veed jeg ikke; jeg har aldrig forstaaet det saaledes og neppe vil vel Nogen falde paa det, førend jeg nu siger det. Men da hos mig Alt er Reflexion, er selvfølgelig heller ikke denne Tanke undgaaet mig. Jeg kan tænke mig Indvendingen gjort af en scrupuløs og pusilanim Forestilling om den Pligt at tale Sandhed, en Forestilling, der, consequent, fører til aldeles at forstumme af Frygt for at sige noget Usandt, og da dog ogsaa Tavshed kan være en Usandhed, consequent, fører til: gjør det eller gjør det ikke, tie eller tal, det er lige galt. Men Beængstelse indtil Vanvid skjønnes ikke at være en højere Form af Religieusitet. Den teleologiske Suspension i Forhold til Sandhedens Meddelelse (indtil videre at fortie Noget, just for at det Sande kan blive sandere) er ligefrem Pligt mod Sandheden, og indeholdt i det Ansvar, et Menneske har for Gud betræffende den ham forundte Reflexion.

Bekjendt som jeg var med Inderlighedens Lidelse i Forhold til det at blive Christen, og strengt opdragen i denne, var nær den anden Side af Sagen undgaaet mig. Her hjalp Styrelsen og hjalp saaledes, at Følgen af hvad jeg gjorde, i Sandhed tjente mig og min Sag til Gode, at jeg, hvis man vil sammenligne Aands-Begavethed med en Strengleeg, ikke blot ikke blev forstemt, men fik een Streng mere paa mit Instrument – Frugten af den fuldstændigere Opdragelse i det at være Christen. Thi da jeg i det afgjørende Øieblik converterede mit Existents-Forhold i Anledning af »afsluttende Efterskrift«, har jeg faaet Leilighed til at opleve, hvad man dog aldrig ret troer paa, uden at have oplevet det, dette Christelige: at det Kjerlige hades. Sandeligen, Intet har jeg nogensinde mindre været end fornem, og, selv af ringe Herkomst, elsket den menige Mand eller hvad man kalder den simple Classe, det veed jeg jeg har gjort; thi deri fandt jeg tungsindigt min Glæde – og dog er det netop dem, man har hidset paa mig og bildt dem ind, at jeg var fornem. Havde jeg virkelig været fornem, var dette aldrig hændt mig. See, det er netop de christelige Proportioner og nok for at sætte mig istand til at belyse det Christelige fra denne Side. Anken, der, naar det blot Menneskelige, ikke Christendommen, skal være Dommeren, kunde føres mod min Maade at leve paa, kan ene udtrykkes saaledes, at jeg ikke har holdt nok paa mig selv, ikke været fornem, at jeg menneskelig talt letsindigt (christelig forstaaet gudfrygtigt) har spøget med verdslig Ære og Anseelse, at jeg ved at svække om muligt al min verdslige Anseelse, tillige har bidraget til at svække verdslig Anseelse overhovedet. Jeg vilde, som tidligere sagt, finde det i sin Orden, om de Fornemme og Anseete, i Betragtning heraf, havde været mig lidt ugunstige, og jeg paaskjønner desto mere, at lige det Modsatte er og har været Tilfældet. Men at jeg paa Grund af, at jeg har levet som jeg har levet, er lagt for Had hos den menige Mand, at jeg altsaa, fordi jeg ikke har været fornem nok, at jeg derfor angribes – ikke af de Fornemme, men af den menige Mand: det er Afsindighed – og de christelige Proportioner.

* *
*

Altsaa, den hele Forfatter-Virksomhed dreier sig om: i Christenheden at blive Christen; og dette er Udtrykket for Styrelsens Part i Forfatterskabet, at Forfatteren er Den, der selv saaledes er blevet opdraget, dog med Bevidsthed derom fra først af.